

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kuntien itsehallinnolliset tehtävät ja niiden laajuus

Raportin esittelykalvot, marraskuu 2015

Sisältö

1. Työryhmän tavoite ja toimeksianto
2. Itsehallinnollisten tehtävien sisältö ja laajuus kuntakyselyn tulosten mukaan
3. Lakisääteisten, mutta kunnille vapaaehtoisten tehtävien sisältö ja laajuus, muun materiaalin pohjalta
4. Lakisääteisten määrärahasidonnaisten tehtävien sisältö ja laajuus, muun materiaalin pohjalta
5. Lakisääteisten toimeksiantoon perustuvien tehtävien sisältö ja laajuus, muun materiaalin pohjalta
6. Työryhmän ehdotukset

Työryhmän tavoite ja tehtävät

- Tuottaa kokonaiskuva itsehallinnollisten tehtävien sisällöstä, laajuudesta sekä kuntakohtaisesta vaihtelusta.
- Valmistella ja toteuttaa kunnille sähköinen kysely itsehallinnollisista tehtävistä ja niiden laajuudesta.
- Analysoida ja tuottaa raportti kyselyn aineiston ja muun materiaalin pohjalta itsehallinnollisista tehtävistä.
- Tehdä ehdotus siitä, miten kartoitetaan ne tehtävät, joilla kunnat omin päätöksin laajentavat lakisääteisten tehtävien sisältöä ja palvelutasoa.

Työryhmän kokoonpano ja määräaika

- Jäsenet OKM, STM, TEM, VM, YM ja Kuntaliitto
- Ministeriöiden yhdyshenkilöt LVM ja MMM
- Puheenjohtaja ja sihteeri VM/KAO, projektisuunnittelija
- Kyselyn valmistelu keväällä 2015
- Kuntien vastausaika 20.5.-30.6.2015
- Työryhmän toimikausi päättyi 31.10.2015

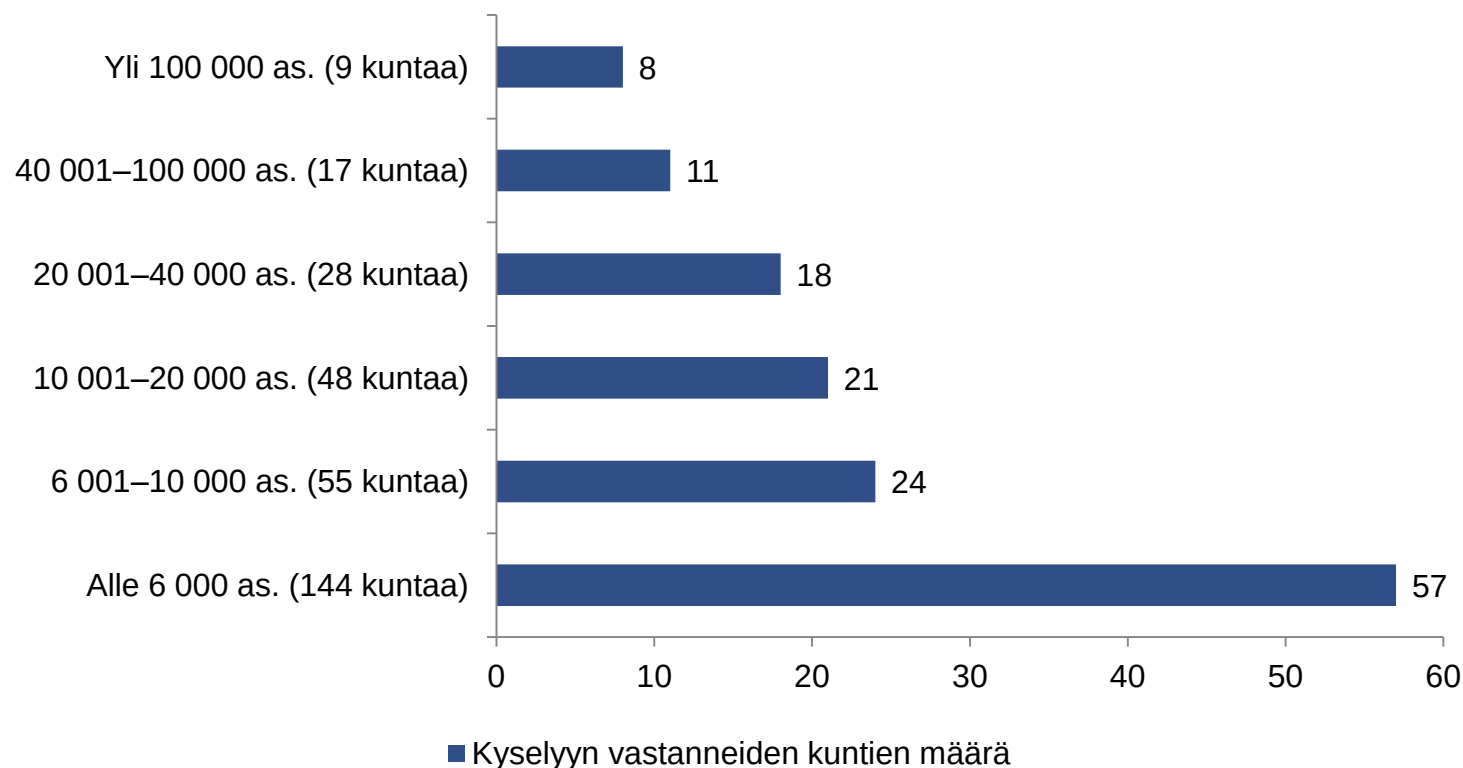
Kuntakysely

- Kolme osaa:
 - Kunnan yleisen toimialan tehtävät ja niiden laajuus
 - Lakisääteiset, mutta kunnalle vapaaehtoiset tehtävät ja niiden laajuus
 - Lakisääteisten ja muiden tehtävien arvioitu kehitys
- Kyselyssä yhteensä 88 kysymystä.
- Kyselyssä kartoitettiin tietoja vain niiltä osin, kun tietoa ei ollut saatavilla tilastoista tai aikaisemmin toteutettujen selvitysten ja tutkimusten kautta.
 - Kyselyssä keskityttiin erityisesti puhtaasti itsehallinnollisiin tehtäviin.
 - Muissa tehtäväluokissa käytetty enemmän muuta tutkimustietoa ja tilastoaineistoa.

Kuntakyselyn vastaajat

- Kyselyyn vastasi yhteensä 139 kuntaa (46 %).
- Vastanneiden kuntien väkiluku 3,8 milj. (71 %).

Itsehallinnollisten tehtävien määrittelystä

- Raja kuntien lakisääteisten ja itsehallinnollisten tehtävien välillä on epäselvä, sillä myös lakisääteisiin tehtäviin sisältyy itsehallinnollisia elementtejä, ts. kuntien harkintavaltaa ja toimintavapautta.
- Kuntien toiminnassa ei usein tehdä eroa tehtävien lakisääteisyyden tai itsehallinnollisuuden välillä.
- Työryhmän käyttämä tehtäväluokittelu:
 - Itsehallinnolliset tehtävät
 - Lakisääteiset, mutta kunnille vapaaehtoiset tehtävät
 - Lakisääteiset, määrärahasidonnaiset tehtävät
 - Lakisääteiset, toimeksiantoon perustuvat tehtävät

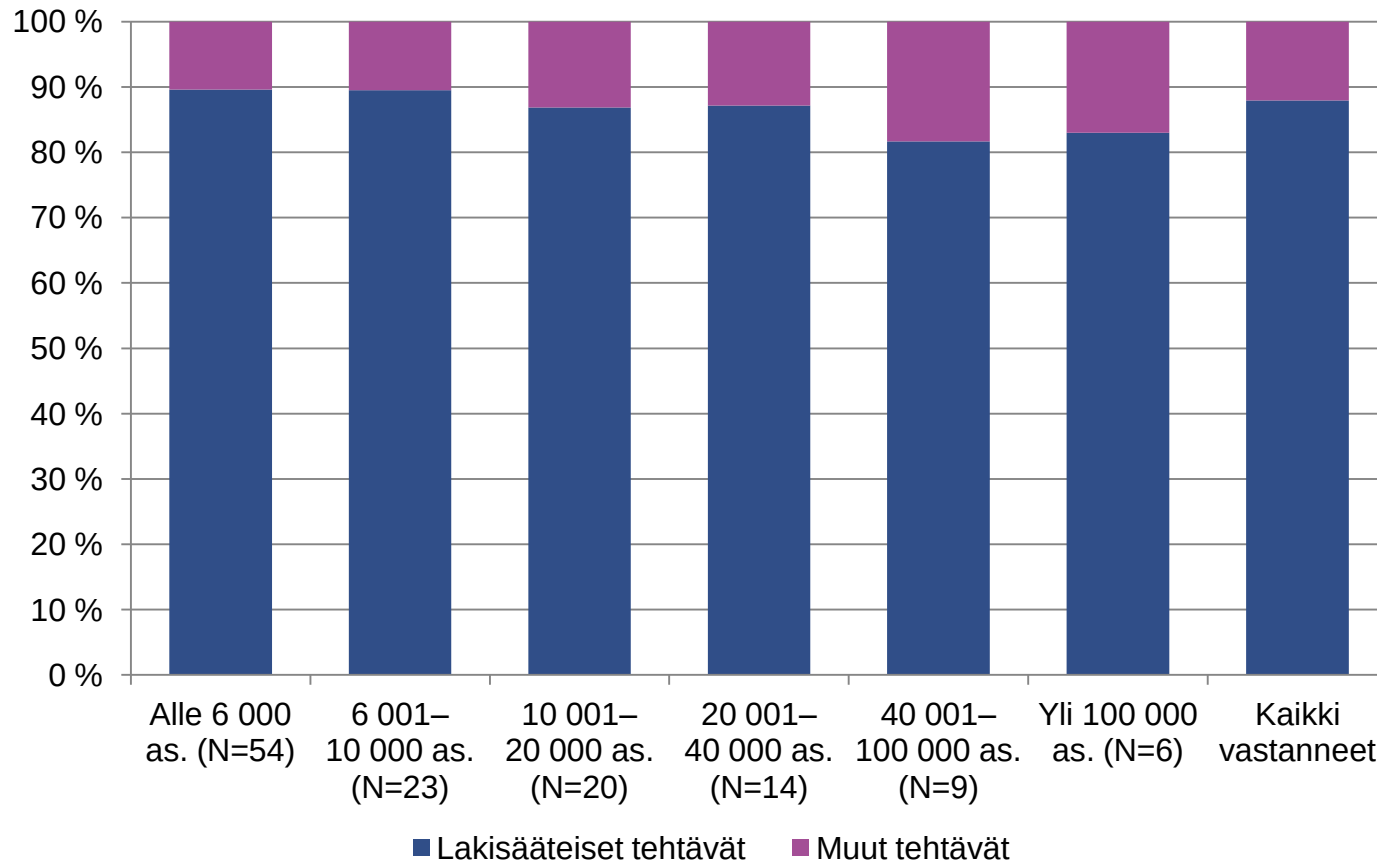

Kuntien itsehallinnolliset tehtävät

- Itsehallinnolliset tehtävät muodostavat vain pienen osan kuntien tehtävistä.
- Tehtävät liittyvät erityisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:
 - Elinkeinoelämän ja työllisyyden edistäminen
 - Asuntotuotanto (ml. ARA-asuntotuotanto)
 - Yhdistysten ja vapaan kansalaistoiminnan tukeminen
 - Poliittisen toiminnan tukeminen
 - Tietoverkkojen rakentaminen ja ylläpito
 - Pienvenesatamat
 - Muut tehtävät
- Selvityksen perusteella muiden kuin lakisääteisten tehtävien osuus kaikista kuntien tehtävistä on noin 10-20 prosenttia.
- Muiden kuin lakisääteisten tehtävien osuuden arvioidaan kasvavan kuntakoon kasvaessa.

Itsehallinnollisten tehtävien ja lakisääteisten tehtävien suhde

Arviot subjektiivisia: erot voivat johtua mm. palvelutarpeen vaihtelusta tai kuntien taloudellisesta liikkumavarasta.

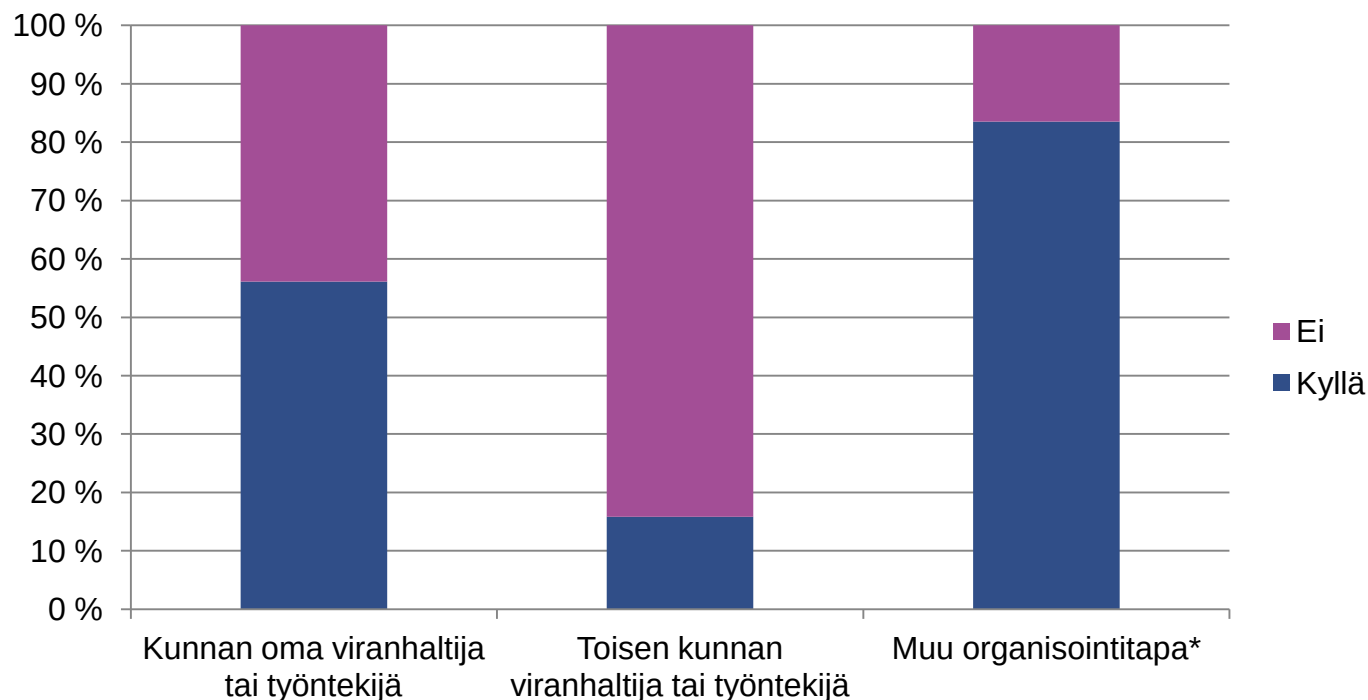
Itsehallinnollisten tehtävien merkitys

- Kuntien toiminnassa ei tehdä usein eroa itsehallinnollisten ja lakisääteisten tehtävien välillä, vaan kunkin kunnan tehtäväkokonaisuus muodostuu kunnan asukkaiden ja paikallisen elinkeinotoiminnan palvelutarpeiden sekä lainsäädännön määrittelemien tehtävien yhdistelmänä.
- Kuntatalouden näkökulmasta itsehallinnollisten tehtävien merkitys on vähäinen, mutta kunnan elinkeinotoiminnan, elinvoiman sekä lähipalveluiden ja -demokratian kannalta tehtävillä on suuri merkitys.
- Kääntäen: kuntatalouden merkitys itsehallinnollisille tehtäville on suuri, sillä sen keinoin on varmistettava, että kunnilla on myös jatkossa voimavaroja suunnattavana itsehallinnollisiin ja paikallisista tarpeista lähteviin tehtäviin.

Itsehallinnollisten tehtävien sisältö ja kuntakohtainen vaihtelu

- Tehtävien sisällöt, toteutustavat ja taloudellinen merkitys vaihtelevat huomattavasti kunnittain ja kuntakokoryhmittäin.
- Esim. elinkeinoelämän ja työllisyyden edistämisen organisointi:

* Muulla organisointitavalla tarkoitetaan muun muassa kunnan tytäryhteisöjä, seudullisia kehittämissyhtiöitä sekä ostopalveluita.

Itsehallinnollisten tehtävien sisältö ja kuntakohtainen vaihtelu

- Vastaavaa vaihtelua on havaittavissa myös mm. kuntien omistuksessa olevien vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen määrissä:

Kuntien kokoluokka asukasluvuittain	Asuntoja omistavien kuntien määrä	Kuntien suorassa omistuksessa olevat asunnot	Tytäryhteisöjen omistuksessa olevat asunnot	Kuntien omistuksessa olevat asunnot yhteensä	Keskiarvo: asuntoa/kunta
Alle 6 000 as.	43	1 033	817	1 850	43,0
6 001–10 000 as.	20	313	1 734	2 047	102,4
10 001–20 000 as.	16	443	1 877	2 320	145,0
20 001–40 000 as.	13	518	4 075	4 593	353,3
40 001–100 000 as.	10	1 154	5 609	6 763	676,3
Yli 100 000 as.	8	3 426	12 865	16 291	2036,4
Kunnat yhteensä	110	6 887	26977	33 864	307,9

Itsehallinnollisten tehtävien kehitys

- Ovatko kunnat luopuneet viimeisen kolmen vuoden aikana jostain itsehallinnollisesta tai vapaaehtoisuuteen perustuvasta tehtävästä?
 - Puolet vastanneista kunnista (47) ilmoitti, ettei kunta ole luopunut tehtävistä.
 - Kolmannes vastanneista kunnista (29) ilmoitti luopuneensa jostain tehtävistä.
 - Neljännes vastanneista kunnista (21) ilmoitti, että tehtävistä ei ole luovuttu, mutta tehtävän sisältöä tai laajuutta on karsittu.
- Tehtävien karsinnat johtuneet usein taloudellisista syistä ja koskeneet kaikki kunnan tehtäviä, ei vain itsehallinnollisia tehtäviä.
- Osalla kunnista (22) on suunnitelmia luopua seuraavan kolmen vuoden aikana jostain itsehallinnollisesta tehtävästä ja monissa kunnissa (32) on keskusteltu asiasta, mutta tehtäviä ei ole vielä yksilöity, ts. suunnitelmia luopumisista on enemmän kuin jo toteutuneita luopumis- ja vähennystoimenpiteitä.

Lakisääteiset, mutta kunnille vapaaehtoiset tehtävät

- Lainsäädäntö ohjaa tehtävien hoitamista, mutta tehtävän hoitaminen on kunnalle vapaaehtoista.
- Kuntien tehtäväkentässä vapaaehtoisten lakisääteisten tehtävien osuus on lukumäärältään pieni.
- Valtaosa tehtävistä OKM:n hallinnonalan tehtäviä.
 - Merkittävimmät tehtävät liittyvät lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen.
- Lakisääteisillä, mutta kunnille vapaaehtoisilla tehtävillä on huomattavasti laajempi kuntataloudellinen merkitys.
 - Lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestämisen lisäksi merkittäviä kustannuksia aiheutuu mm. joukkoliikenteeseen liittyvistä tehtävistä, lasten kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä sekä osallistumisesta yksityisteiden ylläpitoon.

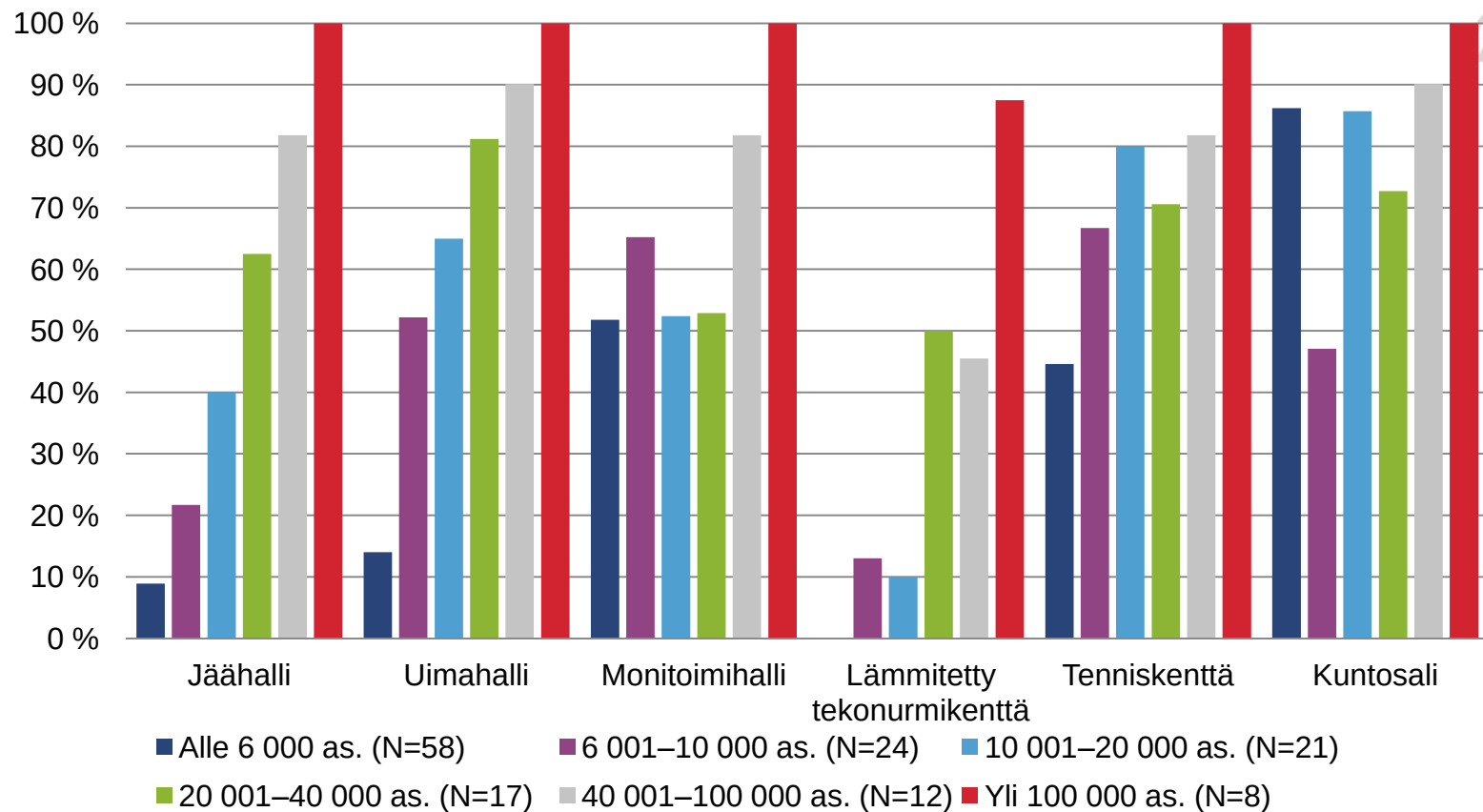
Lakisääteiset, määrärahasidonnaiset tehtävät

- Tehtävä on lakisääteinen, mutta kunnat käyttävät merkittävää itsenäistä harkintavaltaa ja toimintavapautta tehtävän toteuttamisessa.
- Tehtävien järjestämisessä korostuvat ennen kaikkea paikalliset olosuhteet ja tarpeet, mikä näkyy suurena kuntakohtaisena vaihteluna.
- Tehtäviä:
 - Liikuntatoimen tehtävät
 - Yleinen kulttuuritoiminta sekä museo-, teatteri- ja orkesteritoiminta
 - Nuorisotoimi, etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajat
 - Kirjastotoimi
- Puhtaasti itsehallinnollisiin tehtäviin verrattuna lakisääteisillä, määrärahasidonnaisilla tehtävillä laajempi kuntataloudellinen merkitys.

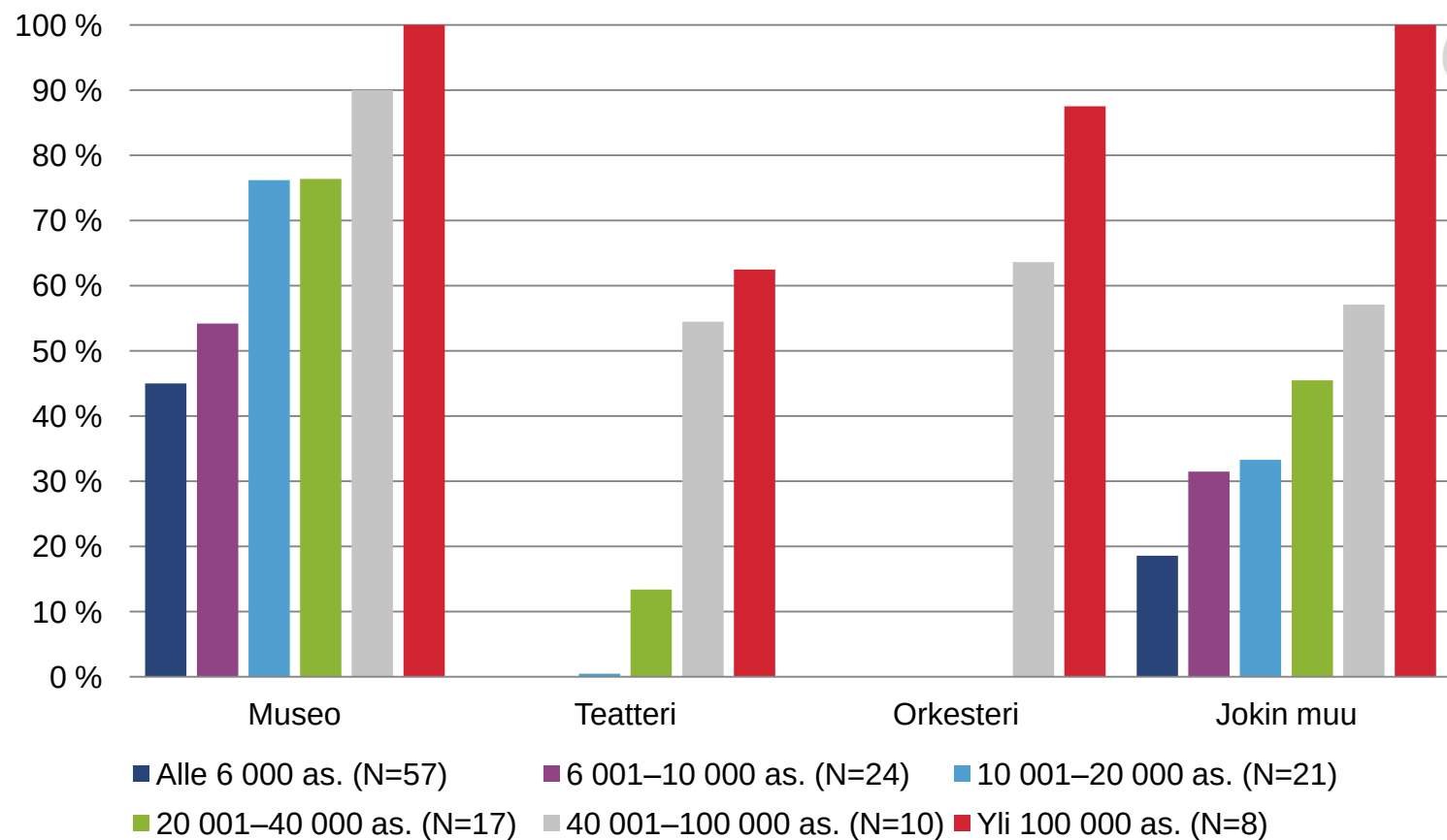
Lakisääteiset, määrärahasidonnaiset tehtävät

– Kuntien itse ylläpitämät liikuntapaikat:

Lakisääteiset, määrärahasidonnaiset tehtävät

- Kuntien itse ylläpitämät taide- ja kulttuurilaitokset:

Lakisääteiset, toimeksiantoon perustuvat tehtävät

- Muille julkisyhteisöille kuuluvia tehtäviä, joiden hoitaminen perustuu aina kunnan erikseen tekemään sopimukseen.
- Tehtävien sisältö ja luonne sekä kunnan rooli tehtävän toteutuksessa vaihtelevat huomattavasti.
- Toimeksiantotehtävät tai sen luonteisia tehtäviä:
 - Talous- ja velkaneuvonta
 - Maatalousyrittäjien lomituspalvelut
 - Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta
 - Terveystieteiden palvelujen tuottaminen puolustusvoimille
 - Julkisen hallinnon yhteispalvelupisteet
 - Rikos- ja riita-asioiden sovittelu
 - Kuntien osallistuminen valtion tienpitoon
- Kuntatalouden kannalta merkityksellinen tehtävä valtion tienpitoon osallistuminen, muiden tehtävien merkitys on pieni.
 - Kustannusten kompensaatioon liittyy usein ristiriitoja.

Työryhmän ehdotukset

- Valmisteluryhmän tehtävänä oli tehdä ehdotus siitä, miten kartoitetaan ne tehtävät, joilla kunnat omin päätöksin laajentavat lakisääteisten tehtävien sisältöä ja palvelutasoa.
- Valmisteluryhmän näkemys on, että ennen päätöksiä selvitystyön toteuttamisesta tulisi määrittää tarkemmin kartoituksen tuottamien tietojen käyttötarkoitus ja selvitystyön toimeksianto niin, että tavoitteena on nimenomaan rahoitusperiaatteen toteutumisen seuranta.
- Työryhmän näkemyksen mukaan selvitystyö voidaan mahdollisesti kytkeä Tulevaisuuden kunta –valmistelutyöhön.
- Valmisteluryhmä ei nähnyt tarpeellisena käynnistää selvitystyötä, mikäli edellä kuvatut reunaehdot eivät jatkovalmistelussa toteudu.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtiovarainministeriö,
Kunta- ja aluehallinto-osasto
Puh. 0295 16001 (vaihde)
www.vm.fi

Valtiovarainministeriön viestintä
vm-viestinta@vm.fi
Mediapalvelunumero (arkisin 8–16) 02955 30500

